

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลการสร้างสรรค์ และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการสร้างสรรค์

ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมบาติก ชุด “สีสันในสวนสวย” มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาเทคนิคบาติกเพื่อให้ได้ผลทางทัศนธาตุที่สัมพันธ์กับรูปแบบและแนวเรื่อง
2. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมบาติกภายใต้แนวเรื่อง “สีสันในสวนสวย” ในรูปแบบ

สำนียบแบบอุดมคติ

ผลงานสร้างสรรค์จิตรกรรมบาติก ชุด “สีสันในสวนสวย” รูปแบบสำนียบแบบ

อุดมคติ ผู้สร้างสรรค์ต้องการแสดงออกถึงความประทับใจ ความงามในสีสันของพืชพันธุ์ตามธรรมชาติ โดยเฉพาะไม้ดอกไม้ประดับและไม้ผลที่คนไทยนิยมนำมาปลูกตกแต่งสวนภายในที่อยู่อาศัย ส่วนประกอบการจัดสวน ตลอดจนนำบุคคลและสัตว์ที่เกี่ยวข้องกัน นำมาจัดกระทำเป็นองค์ประกอบใหม่ให้คงตามสมบูรณ์แบบตามจินตนาการ แต่ยังคงความเหมือนจริงและความเป็นไปได้จริงตามธรรมชาติ ส่วนในด้านเทคนิคมุ่งเน้นพัฒนาเทคนิคเพื่อให้ได้ผลทางทัศนธาตุที่สัมพันธ์กับรูปแบบและแนวเรื่อง จากการใช้เทียน จันตึง สีรีแอกทีฟ ผ่าป่านมัสลิน ฯลฯ

จากการสร้างสรรค์ผลงานที่มุ่งแสดงให้เห็นถึง รูปแบบ และทัศนธาตุที่เป็นสัญลักษณ์แสดงความรู้สึกตามแนวเรื่อง โดยได้มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล เพื่อคัดสรรรูปทรงที่สามารถตอบสนองการถ่ายทอด ซึ่งมีเป้าหมายที่ความสมบูรณ์ด้านเนื้อหา รูปทรง และเทคนิคกระบวนการ การสร้างสรรค์ผลงานชุดนี้ได้เริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2553 และสำเร็จลงในปี พ.ศ. 2555 โดยมีการจำแนกกระบวนการสร้างสรรค์ตั้งแต่ด้านแนวเรื่อง ด้านรูปแบบ และด้านเทคนิคกระบวนการ ตลอดจนปัญหาอุปสรรคที่พบในขั้นตอนแต่ละด้าน ดังนี้

1. ด้านแนวเรื่อง

ผู้สร้างสรรค์ได้กำหนดแนวเรื่อง คือ สีสันในสวนสวย ซึ่งแนวเรื่องนี้จะมีความเป็น “สวน” เป็นขอบเขตพื้นที่ค่อนข้างชัดเจน แต่อย่างไรก็ตาม “สีสันในสวนสวย” เป็นเรื่องที่สามารถนำเสนอได้หลายแง่มุม เช่น มุมมองใกล้ หรือมุมมองไกล ชนิดของพืชพันธุ์ เครื่องตกแต่งสวน การกำหนดหรือเลือกสรรพืชพันธุ์ที่สามารถสอดคล้องกับเทคนิคบาติกได้ดี แนวเรื่องมีขอบเขตที่ค่อนข้างกว้างนี้จึงเป็นปัญหาแก่การสร้างสรรค์อยู่พอสมควร ผู้สร้างสรรค์จึงต้องมีการศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติม จากการลงพื้นที่เพื่อศึกษาข้อมูลภาคสนาม โดยเลือกช่วงเวลาเช้าและเวลาบ่ายเป็นหลัก นอกจากนั้นยังศึกษาเอกสาร ตำรา งานสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้อง เว็บไซต์ ตลอดจนศึกษาผลงานของศิลปินที่ให้อิทธิพลแก่ผู้สร้างสรรค์ แล้วทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลอยู่หลายรอบจนเกิดความชัดเจนในแนวเรื่องดังกล่าว

2. ด้านรูปแบบ

ด้านรูปแบบ ผู้สร้างสรรค์ได้เลือกใช้รูปแบบสำนันิยมแบบอุดมคติ (Idealized realism) โดยรูปแบบนี้ได้มุ่งแสดงความงามในสีเส้นของพืชพันธุ์ตามธรรมชาติ โดยเฉพาะไม้ดอกไม้ประดับและไม้ผลที่คนไทยนิยมนำมาปลูกเพื่อตกแต่งสวนภายในที่อยู่อาศัย ส่วนประกอบ บรรยากาศการจัดสวน ตลอดจนนำบุคคลและสัตว์ที่เกี่ยวข้องกัน มาจัดกระทำเป็นองค์ประกอบใหม่ให้งดงามสมบูรณ์แบบตามจินตนาการ แต่ยังคงความเหมือนจริงและความเป็นไปได้จริงตามธรรมชาติ มีการดัดแปลง เพิ่มเติมทัศนธาตุ อาทิ เส้น สี รูปทรง ฯลฯ ให้เหนือจริงไปบ้างตามลักษณะรูปแบบอุดมคติ อย่างไรก็ตามการกำหนดรูปแบบของการสร้างสรรค์ชุดนี้มีขอบข่ายที่สัมพันธ์กันระหว่างสัญลักษณ์ในผลงานกับความเป็นไปได้ในเทคนิควาดิก ดังนั้นการคัดสรรสัญลักษณ์จึงมีความเชื่อมโยงกันกับเทคนิคที่ใช้ แม้ผู้สร้างสรรค์ได้เลือกแนวเรื่องและรูปแบบที่เป็นไปได้ในเบื้องต้นมาแล้ว แต่ในรายละเอียดยังพบปัญหาอยู่มากเช่นกัน อาทิ การสร้างเส้นสี การทำให้เส้นเทียบกันสีให้มีขนาดเล็กที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้เพื่อถ่ายทอดรูปแบบตามที่กำหนด

3. ด้านเทคนิคและกระบวนการ

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า การกำหนดรูปแบบของการสร้างสรรค์ชุดนี้มีขอบข่ายที่สัมพันธ์กันระหว่างสัญลักษณ์ในผลงานกับความเป็นไปได้ในเทคนิควาดิก ทำให้ผู้สร้างสรรค์ต้องมีการทดสอบหาความเป็นไปได้ รวมทั้งต้องเพิ่มทักษะการเขียนเทียบให้สามารถควบคุมขนาดให้สม่ำเสมอได้ ในกระบวนการสร้างสรรค์เริ่มจากการจัดกระทำข้อมูลให้เป็นภาพร่าง โดยร่างรูปทรงที่เลือกสรรแล้วลงบนกระดาษแข็งขนาดเท่าจริง ใช้หลักการทางทัศนศิลป์ในการนำเอาทัศนธาตุมาผสมผสานเข้าด้วยกันเพื่อให้ได้ผลงานที่มีเอกภาพสมบูรณ์สามารถตอบสนองแนวความคิดได้ดีที่สุด จากนั้นร่างเส้นจริงด้วยปากกาสีเข้มแล้วนำจึงผ้าป่านมัสลินวางทับภาพร่างนั้นแล้วร่างภาพตามร่องรอยที่มองเห็นผ่านผ้าด้วยดินสอ ซึ่งผ้าที่ร่างเสร็จแล้วกับโครงไม้สี่เหลี่ยมให้ตั้ง ระบายสีรีแอกทีฟให้เป็นน้ำหนักสีเหมือนจริงตามธรรมชาติลงบนเส้นดินสอเก็บเส้นสีด้วยการใช้จันตั้งเดินเส้นทับสีที่ต้องการเก็บเอาไว้ เสร็จแล้วล้างสีที่เกินจากเส้นเทียบออกด้วยน้ำผสมกับน้ำยาซักผ้าขาวเจือจาง จากนั้นระบายสีรีแอกทีฟให้เหมือนจริงตามธรรมชาติ ด้วยวิธีการระบายแบบเปียกบนเปียก เปียกบนหมาด หมาดบนเปียก เปียกบนแห้ง แห้งบนเปียก และแห้งบนหมาดตามความเหมาะสม สีแห้งแล้วขจัดเทียบออกด้วยเตารีดและกระดาษซับเทียบ ซึ่งภาพผลงานให้ตั้งกับกรอบไม้ ใส่กรอบกระจกพร้อมติดตั้ง

อภิปรายผลการสร้างสรรค์

การสร้างสรรค์จิตรกรรมวาดิก เรื่อง “สีเส้นในสวนสวย” ได้เริ่มสร้างสรรค์ขึ้นในปี พ.ศ. 2553 และสำเร็จลงในปี พ.ศ. 2555 เป็นการศึกษาเทคนิควาดิกเพื่อให้ได้ผลทางทัศนธาตุที่สัมพันธ์กับรูปแบบและแนวเรื่อง แล้วสร้างสรรค์เป็นผลงานจิตรกรรมวาดิกภายใต้แนวเรื่อง “สีเส้นในสวนสวย” โดย

ดูคล้ายกับหน้าต่างา รูปร่าง และบุคลิกภาพของแต่ละคนที่ไม่มีใครเหมือนใคร (อิทธิพล ตั้งโฉลก. 2550 : 164) ส่วนด้านรูปแบบของผลงานจิตรกรรมบาติก ชุด “สีสั่นในสวนสวย” ชุดนี้ ที่มีสัญลักษณ์ธรรมชาติ, สิ่งของ, สัตว์ และ บุคคลแสดงออกมาในรูปแบบ “สำนึกแบบอุดมคติ” ซึ่งหมายถึง รูปแบบของงานศิลปะแบบหนึ่งที่มีถ่ายทอดออกมาโดยการนำจินตนาการที่ถือว่าเป็นมาตรฐานแห่งความดี ความงาม และความจริง ทางใดทางหนึ่งที่ศิลปินถือว่าเป็นเป้าหมายแก่ชีวิตของตน ผสมผสานเข้าไปกับรูปทรงที่แสดงออกอย่างเหมือนจริง ในประเทศไทยพบว่ามียุคผลงานจิตรกรรมบาติกที่ใช้แนวทางในรูปแบบนี้จำนวนมาก มีที่โดดเด่น เช่น ผลงานของชูชาติ รัวจันทร์, ศิริชัย จันทรส่องแสง, สมภพ อิวสกุล และ เสวก เรื่องตุ๊ก ผลงานส่วนใหญ่มีแนวเรื่องเกี่ยวกับความงดงามของสัตว์ให้ห้องทะเล, วิถีชีวิตไทย, ศาสนา, ตำนาน, สัตว์ และพืชพันธุ์ธรรมชาติ สัญลักษณ์ในผลงานโดยรวมมีปลา, ปะการัง, พืชพันธุ์ไม้ดอก, พระพุทธรูป, นารีผล, เงือก, สัตว์, สถาปัตยกรรม, เรือและคน เป็นต้น แต่ในรายละเอียดของการแสดงออกของสัญลักษณ์ของผลงานจิตรกรรมบาติก ชุด “สีสั่นในสวนสวย” จะโน้มเอียงไปในทางสำนึกหรือความเหมือนจริงมากกว่าความเป็นอุดมคติ โดยประยุกต์เทคนิคบาติกเท่าที่จะเป็นไปได้ คือ การย้อมชั้นสี 1 – 2 ชั้น ของเส้นรอบนอกและพื้นผิวภายในรูปทรงบางจุด นอกจากนั้นสิ่งที่โดดเด่นจนเห็นความแตกต่างชัดเจน คือ การใช้สัญลักษณ์ “บุคคล” ของผลงานชุดนี้ ผู้สร้างสรรค์สามารถถ่ายทอดความเหมือนจริงออกมาด้วยเทคนิคบาติกได้อย่างสมบูรณ์แบบ และพบว่ายังไม่มีศิลปินคนใดในประเทศไทยทำได้ในรูปแบบลักษณะนี้มาก่อน หากแต่จะพบรูปแบบอุดมคติซึ่งไม่เจาะจงว่าเป็นภาพเหมือนบุคคล หากแต่เป็นภาพที่แสดงเรื่องราวโน้มเอียงไปในแนวทางอย่างอื่น เช่น ผลงานของชูชาติ รัวจันทร์ ในชื่อภาพ “เด็กชาวเขา” สมภพ อิวสกุล ในชื่อภาพ “นารีผล” ผลงานของอาลาชาลประเสริฐสุข ในชื่อภาพ “เกรซแอนด์พาวเวอร์” (Grace and Power) และ “ลานนาเกิร์ล” (Lanna Girl) ดังนั้นผลงานสร้างสรรค์จิตรกรรมบาติก ชุด “สีสั่นในสวนสวย” จึงมีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตน มีความคิดสร้างสรรค์ ที่แสดงความก้าวหน้าในวิชาการ ตลอดจนสามารถนำมาเป็นแบบอย่างการสร้างสรรคให้กับศิลปินอื่นได้ โดยไม่จำกัด

3. ผลสำเร็จของงานสร้างสรรค์สามารถแสดงสุนทรีย์ภาพอย่างตรงไปตรงมา ตามลักษณะรูปแบบสำนึกแบบอุดมคติ คือการถ่ายทอดความเหมือนจริงผ่านแนวเรื่องที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสีสั่น รูปทรงของดอกไม้ ผลไม้ ลำต้น กิ่งใบ บุคคล สัตว์ และส่วนประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความรู้สึกเพลิดเพลินเจริญใจในอารมณ์ ซึ่งจะยังผลให้เกิดความสุขในชีวิตสมคุณค่าของงานจิตรกรรมที่มีหน้าที่พัฒนาจิตใจและให้ความสุขแก่ผู้คนในสังคมอีกทางหนึ่ง การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ เป้าหมายที่แท้จริง คือ การค้นพบองค์ความรู้ใหม่ เพื่อพัฒนาในศาสตร์ศิลปะในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาการรับรู้ทางสุนทรีย์ภาพของมนุษย์ การพัฒนาการสร้างสรรคผลงานศิลปะของตนเองแล้ว ยังต้องเอื้อให้ผู้ศึกษาสามารถนำองค์ความรู้ใหม่ที่ได้ไปพัฒนางานสร้างสรรค์ของตนเองได้ ดังความเห็นของศาสตราจารย์เกียรติคุณชูลูด นิยมเสมอได้กล่าวทิ้งท้ายในบทความตอนหนึ่งในสูจิบัตรประกอบนิทรรศการจิตรกรรมบาติกชุดนี้ว่า

“ข้าพเจ้าหวังว่านิทรรศการของประภาพร ศุภทรัพย์วรงค์ครั้งนี้ จะให้ความสะเทือนใจทางสุนทรียะและความรู้สึกอันลึกซึ้งของความรักความผูกพันที่มนุษย์พึงมีต่อมนุษย์และต่อธรรมชาติรอบตัว และจะเป็นตัวอย่างอันดีต่อการศึกษาของนักศึกษาและประชาชนทั่วไป ถึงขั้นตอนการสร้างสรรคของศิลปินที่มีใช้นิยามเขียนอยากทำก็ลงมือทำทันทีอย่างที่มีใจเข้าไป ที่จริงแล้วนักสร้างสรรค์จะต้องเตรียมงานของตนในแต่ละโครงการไม่ต่างจากนักวิจัย สำหรับนักสร้างสรรค์จะเริ่มจากโครงการที่สอดคล้องกับธรรมชาติการสร้างสรรคของตน มีจุดมุ่งหมาย มีสมมติฐานที่น่าจะเป็นไปได้ทางการสร้างสรรค์หรือไม่ หาข้อมูลทั้งภาคเอกสารและภาคสนาม วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาตัวร่วมในการสร้างสรรค์ทั้งรูปแบบและกระบวนการที่สอดคล้องกับแนวเรื่องและธรรมชาติของศิลปินเอง เมื่อจบขั้นตอนเหล่านี้ การเดินทางร่วมระหว่างการวิจัยกับการสร้างสรรค์ก็จบลง นักสร้างสรรค์จะเก็บข้อมูลเหล่านั้นไว้ในใจแล้วลงมือสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการที่ไร้สำนึก ปล่อยให้ปฏิภาณ ความเห็นแจ้ง ดำเนินการไปเองจนเสร็จงานโดยไม่มีเหตุผล ข้อเท็จจริงเข้ามาเกี่ยวข้อง เมื่อเสร็จงานชิ้นหนึ่ง ในกรณีที่โครงการหนึ่งมีงานเป็นชุดที่ต้องนำเสนอหลายชิ้น ศิลปินจะใช้ปัญญาความคิด วิจัยงานแต่ละขั้นที่หาข้อควรปรับปรุงในงานชิ้นต่อไป เขาจะทำเช่นนี้เรื่อยไปจนกว่าจะจบโครงการ สำหรับการนำเสนองานสร้างสรรค์ในบริบทของการศึกษา นอกจากจะมีผลงานสร้างสรรค์จัดแสดงต่อสาธารณชนแล้ว ขั้นตอนต่าง ๆ ที่ได้กระทำก่อนการสร้างสรรคที่เราอาจเรียกว่าระยะเตรียมการสร้างสรรคหรือเตรียมการวิจัย จะถูกเรียบเรียงเป็นเอกสารเพื่อประกอบการสร้างสรรค์ เป็นการให้การศึกษา ให้ความรู้ความเข้าใจ ควบคู่ไปกับความสะเทือนอารมณ์จากความเป็นศิลปะของงานชุดนั้น ๆ อย่างสมบูรณ์” (ชลุต นิมเสมอ. 2555 : 2)

ข้อเสนอแนะ

การสร้างสรรคผลงานจิตรกรรมบาติก เรื่อง สีสันในสวนสวย ผู้สร้างสรรคได้ทำการศึกษา ค้นคว้าข้อมูลด้านต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับแนวเรื่อง รูปแบบ และเทคนิคกระบวนการของผลงานตนเองในทุกกระบวนการอย่างถี่ถ้วน จนสามารถเกิดเป็นผลงานจิตรกรรมบาติกที่มีลักษณะเฉพาะตน มีคุณค่าทางศิลปะ ซึ่งสามารถสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกของผู้สร้างสรรคได้อย่างชัดเจน สามารถเป็นความรู้และแนวทางสำหรับผู้ที่มีความสนใจในการสร้างสรรคผลงานประเภทนี้ หรือในแนวเรื่องที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความงดงามในธรรมชาติ หรือการใช้เทคนิคประเภทเดียวกัน และนอกจากนั้นผู้สร้างสรรคยังอยากเสนอแนะเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค ที่ควรพิจารณาในรายละเอียด ดังนี้

1. ผู้สร้างสรรคต้องมีความลุ่มลึกในกระบวนการสร้างสรรคผลงานทุกขั้นตอน เช่น อุปนิสัยรสนิยมของผู้สร้างสรรค ประสบการณ์ตรงในแนวเรื่อง ความเชี่ยวชาญในรูปแบบและเทคนิค
2. หมั่นทดลองเทคนิค เพื่อจะได้เกิดเป็นพัฒนาการและการได้มาซึ่งทักษะ โดยเฉพาะเทคนิคบาติกเป็นเทคนิคที่ต้องอาศัยประสบการณ์และทักษะที่สูงมาก ดังนั้นผู้ศึกษาจึงต้องฝึกฝนฝีมือให้เกิดทักษะเชี่ยวชาญ

3. การสร้างสรรค์งานในเทคนิคบาติก ผู้ศึกษาต้องมีการวางแผนงานให้เป็นขั้นตอน เป็นระบบ เพราะเทคนิคนี้มีขั้นตอนจำนวนมากและยังเป็นแบบแผนตายตัว ดังนั้นจึงต้องมีการวางแผนให้รัดกุมทุกขั้นตอน

4. หมั่นศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับงานจิตรกรรมบาติกของศิลปินอื่น จะทำให้เกิดแรงบันดาลใจและความรู้ใหม่ ๆ ในเทคนิคที่มีพัฒนาการอยู่อย่างไม่จำกัด

5. การปรับอุณหภูมิของเทียนด้วยความร้อนระดับต่ำสุดเพื่อให้ได้เส้นเทียนมีขนาดพอเหมาะ หากไฟร้อนเกินไปขนาดเส้นเทียนจะใหญ่ขึ้นแม้ใช้จันทันขนาดเท่ากันก็ตาม

6. สภาพอากาศมีผลต่อการระบายสี เช่น สภาพอากาศร้อน สีจะแห้งเร็ว สภาพอากาศชื้น หรือเมื่อมีฝนตกสีจะแห้งช้า ซึ่งจะมีผลกระทบต่อกระบวนการการระบายสีและการสร้างมิติภายในสี

7. การรีดซับเทียนออกจากผ้าจะได้สีที่มีน้ำหนักเข้มข้นราว 20 – 30 % ดังนั้นควรมีการวางแผนการระบายสีเพื่อให้ได้น้ำหนักอย่างเหมาะสมเมื่อผลงานสำเร็จ

8. เทคนิคการใช้เทียนด้วยจันทันตั้งเป็นตัวกำหนดขอบเขตของรูปทรง ลักษณะของเส้น ลักษณะผิว ยังผลให้ทัศนธาตุตั้งแต่รูปทรง เส้น และผิว แสดงความเหมือนจริงได้ผลตามที่ตั้งใจ แม้มีข้อจำกัดอยู่บ้างกับขนาดของเส้นเทียนที่ใช้กันสีในแต่ละรูปทรงต้องไม่เล็กกว่า 2 มม. ซึ่งสัมพันธ์กับการกันสี หากเส้นเทียนมีขนาดเล็กกว่านี้จะไม่สามารถกันสีได้ดี จนส่งผลเสียต่อผลงานซึ่งจะยุ่งยากต่อการแก้ไขในภายหลัง